

Куліш Дмитрій Олександрович,
*магістрант кафедри професійної освіти
та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка;*

Науковий керівник: Самусь Т. В.,
*кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійної
освіти та технологій сільськогосподарського виробництва
Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

РОЛЬ МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

Зміни в процесах, що визначають розвиток суспільства на сучасному етапі, ставлять високі вимоги до професійної діяльності спеціалістів, у тому числі й до майбутніх педагогів професійного навчання, зумовлюють актуалізацію вдосконалення підготовки вчительських кадрів, загострюють увагу на умовах створення національної системи освіти й пошуку шляхів відродження національної культури України. З цією метою в процесі підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності в комплексі педагогічних умінь передбачається формування комунікативних навичок, адже педагогічне спілкування є одним із основних видів фахової діяльності вчителя.

Одним із важливих складників професійного іміджу майбутніх педагогів професійного навчання з аграрного виробництва та переробки сільськогосподарської продукції є мовленнєва культура, володіння якою дасть змогу сформуванню високий рівень мовленнєвої та професійної культури, удосконалив практичні вміння послуговуватися комп'ютерною технікою, уміння послуговуватися вербальними та невербальними комунікативними засобами, сприятиме самореалізації й самоствердженню майбутніх фахівців [4].

Культура мовлення є одним із головних показників розвитку суспільства. Це пояснюється тим, що процес опанування мовою та мовною культурою пов'язаний із здобуттям та розвитком навичок правильно розмовляти й писати, вмінням точно формулювати та висловлювати свої думки, активно використовувати мовні знання у спілкуванні. Важливими характеристиками культури мовлення є правильність, змістовність, доречність, достатність, логічність, точність, ясність, стислість, простота та емоційна виразність, образність, барвистість, чистота, емоційність [3, с. 127]. Досконале володіння культурою мовлення є важливим компонентом підготовки педагогічних фахівців професійного навчання, оскільки саме творче використання засобів повною мірою виявляє творчі обдарування вчителя, сприяє його самотворенню та самовираженню.

Слушною є думка В. О. Сухомлинського, який у багатьох роботах звертав увагу на роль мовлення вчителя, зокрема: «Кожне слово учителя, яке звучить у стінах школи, має бути продуманим, мудрим, цілеспрямованим,

щоб ціна слова постійно зростала. Хай кожне слово, промовлене в школі, дає плід, а не лишається пустоцвітом» [5, с. 40].

Отже, мовлення вчителя – це й показник його педагогічної культури, засіб самовираження та самоутвердження особистості, певний зразок комунікативної дії, яку школярі усвідомлено чи неусвідомлено копіюють. Саме тому сформованість культури мовлення є важливим показником професіоналізму майбутнього педагога професійного навчання.

Мовленнєва культура майбутнього педагога як один із основних складників його професійної діяльності.

Мовленнєва культура ґрунтується на знаннях теоретичних основ, норм сучасної української літературної мови, що сприяє формуванню мовленнєвих умінь і навичок. Мовленнєва компетентність вчителя – це один із найважливіших елементів його загальної та професійної культури, який відтворює ціннісні орієнтації, характеризує його вихованість, уміння висловлювати думки, дотримуватись етичних норм спілкування тощо. Досконале володіння мовою, опанування вчителем культури мовлення, мовленнєвого етикету є передумовою ефективності професійної та особистісної комунікації.

Професійне мовлення вчителя як процес, що є підсистемою в системі його професійно-педагогічного спілкування.

Оскільки мовлення – це процес говоріння, тобто користування мовою (як знаковою системою) конкретною особистістю, то професійне мовлення учителя – це процес, спрямований на оптимальне вирішення як конкретних педагогічних завдань, так і на досягнення мети навчання і виховання особистості учня в цілому. Відтак, виховання правильного й красивого мовлення в учнів має два аспекти: з одного боку, варто відпрацювати мовленнєві навички, необхідні для будь-якого мовлення, незалежно від його призначення; з іншого – формувати мовленнєві вміння, які будуть використані відповідно до поставленої мети чи вирішення конкретних освітніх завдань.

Формування культури професійного мовлення педагога як одна з нагальних педагогічних, філологічних та соціальних проблем.

Можна зобразити умовну схему процесу формування мовленнєвої культури майбутнього учителя професійного навчання шляхом поступового оволодіння ступенями культури мови:

перший (елементарний) ступінь літературно-мовної правильності передбачає засвоєння мовцями теоретичних знань з мовної нормативності з метою удосконалення орфоепічних, орфографічних, граматичних навичок;

другий (ступінь мовної варіативності) – це оволодіння на основі знань та навичок з мовної нормативності уміннями й навичками варіативного висловлювання думки залежно від стилю мовлення та ситуації спілкування, відбір таких мовних засобів, які допомагають найбільш точно, ясно, доступно та доцільно з погляду стилістики висловити думку;

третій (ступінь мовно-мовленнєвої майстерності) – це професійний рівень, бездоганне володіння учителем всіма засобами літературної мови,

розвинене «чуття мови», оволодіння ораторським мистецтвом, майстерне поєднання мовних та позамовних засобів комунікації [1].

Як бачимо, культура мовлення майбутнього педагога набуває в сучасному світі особливої ваги й потребує постійного самовдосконалення. Вона є не лише показником професійних якостей вчителя, а й фактором, що впливає на його визнання серед педагогів. Учителі, які не володіють мовленням на належному рівні, не можуть бути задоволеними собою, що негативно позначається на їхній поведінці, професійній діяльності, навіть приватному житті [2, с. 260]. Отже, майбутні педагоги професійного навчання повинні бути всебічно розвиненими й високоосвіченими особистостями, а тому вдосконалення культури мовлення є невід'ємною частиною формування їх професійних якостей, органічною потребою національного виховання фахівців освітньої галузі та суспільства загалом.

Список використаної літератури

1. Барановська Л. В. До теоретичних засад формування культури мовлення. *Педагогіка і психологія*. 1997. 337с.

2. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача: Навч. посібник. К.: КНЕУ. 2005. 336 с.

3. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посіб. К.: ВЦ «Академія». 2006. 256 с.

4. Ігнатенко Г. В., Опанасенко В. П., Самусь Т. В. Формування методичної компетентності педагогів професійного навчання в процесі педагогічних практик: навчально-методичний посібник. Суми, 2017. 112 с.

5. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину. Вибрані твори у 5 т. Т. 2. URL : https://chtyvo.org.ua/authors/Sukhomlynskyi_Vasyl/Vybrani_tvory_v_5_tomakh_Tom_2/ (дата звернення 25.03.2024)